

Miljöprogram SBU

Detta miljöprogram är antaget av styrelsen för Svenska Båtunionen, den 17 november 2018.

1. Inledning

Svenska Båtunionen (SBU) är Sveriges ledande organisation för båtägare och båtklubbar. Vi har som riksorganisation ett ansvar att ge rekommendationer och vägledning till regionala förbund, båtklubbar och båtägare. Vi har också ett ansvar att företräda medlemmarnas intressen och uppmärksamma politiker, myndigheter och näringsliv på hur vi i förbund, klubbar och som båtägare vill se en framtid i balans med naturen, värna vår vackra svenska natur som så många vill besöka och som verkligen är värd att vara rädd om.

Eftersom miljöfrågorna alltid varit viktiga för SBU kom organisationen tidigt ut med anvisningar och guider för att skapa ett grundläggande miljömedvetande hos båtfolket. Under åren har ett stort antal dokument producerats och huvudansvaret för miljöfrågorna har Miljökommittén (MiK) inom SBU vars främsta syfte är att bedriva ett aktivt miljöarbete med koppling till båtlivet. Detta består bland annat av att bistå båtägare och klubbar inom unionen med information, råd och tips. MiK följer noga utvecklingen på miljöområdet och utvecklar miljöarbetet i samråd med Unionsstyrelsen. MiK bereder aktuella remisser och representerar SBU i Båtmiljørådet, Havs- och vattenmiljørådet, vattenförvaltningar och inför andra organisationer, samt informerar förbund och klubbar om aktuella miljöfrågor, bland annat arrangeras regelbundet miljökonferenser för unionens miljösamordnare.

2. Vägledande principer

Att värna om miljön har varit viktigt i Sverige sedan lång tid och miljöpolitiken har spelat en stor roll. Riksdagen fastställde mål för miljöpolitiken redan 1991, och 1999 fastställde riksdagen de första femton nationella miljö kvalitetsmålen. De har sedan blivit sexton och ger en struktur för miljöarbetet. Av särskild betydelse för båtlivet är tre av målen:

- Giftfri miljö
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Levande sjöar och vattendrag.

Miljömålen är en viktig utgångspunkt och vägledning för vars och ens förhållning till miljön. De svenska miljömålen anger vad som krävs för att vårt svenska samhälle ska vara ekologiskt hållbart

Användning av resurser och hållbar utveckling är andra viktiga aspekter som måste vägas in. Målen för hållbar utveckling innefattar ett idealt läge för samhället där levnadsvillkor och resursanvändning möter mänskliga behov utan att äventyra hållbarheten i ekosystem och miljö så att även framtida generationer kan få sina behov tillgodosedda.

Behoven av hållbarhet har utvecklats i tre dimensioner.

- Social hållbarhet handlar om att sträva mot ett samhälle där grundläggande mänskliga rättigheter uppfylls,
- Miljömässig hållbarhet handlar om att hushålla med mänskliga och materiella resurser på lång sikt, och
- Ekonomisk hållbarhet handlar om att motverka fattigdom och att alla ska ha råd att tillgodose sina grundläggande behov i relation till jordens ändliga resurser.

Hållbar utveckling knyter alltså ihop hållbarheten i ekosystemen med de sociala och ekonomiska utmaningar mänskligheten står inför.

Hållbarhetsdiskussionen har förts inom FN som i september 2015 antog ett ramverk Agenda 2030 med de Globala Målen som också Sverige biträder. Regeringen tillsatte 2016 en delegation med uppgift att stödja och stimulera arbetet.

Hållbarheten anses så viktig att den skrivits in i Regeringsformen.

I 1 kap, 2 § står det:

- Det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Till vägledning finns några allmänna principer formulerade i gällande lagar och förordningar. I Miljöbalken finns de lagparagrafer samlade som reglerar vårt förhållande till natur och miljö. Några av de inledande paragraferna återges här:

Miljöbalken. Mål och tillämpningsområde

Kap 1. 1 § Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.

Hänsynsregler

Kap 2. 2 § Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Kap 2. 3 § Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik.

Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön

Rimlighetsavvägning

Kap2. 7 § Kraven i 2-5 §§ och 6 § första stycket gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

3. Därför ett miljöprogram

Vivillpåverkabåtbranschen att utveckla bättre och miljövänligare produkter. Vi vill ha regler som gynnar miljön och båtlivet. Därför är det viktigt med ett miljöprogram för SBU. Följande principer är vägledande för SBU:s miljöarbete:

- Krav på **helhetssyn och balans**, så att t.ex. bidrag från olika utsläppskällor rangordnas, så att man kan välja de som har störst inverkan,
- Nödvändigheten av att **basera slutsatser på tillförlitliga empiriska undersökningar** och att när underlag saknas se till att bristen avhjälpas,
- **Konsekvensutredningar** görs av tilltänkta beslut, inklusive kostnad- nytta-beräkningar (Detta är myndigheterna skyldiga att göra enligt förordningen SFS 2007:1244.)
- **Vara återhållsam** och inte använda starkare medel än nödvändigt (t.ex. Måla mindre).

SBU är i första hand en konsumentorganisation som ska tillvarata sina medlemmars intressen på olika sätt. Vi arbetar bland annat med att påverka lagstiftare, producenter och andra aktörer att på sina respektive ansvarsområden agera för en bättre miljö. Samtidigt vill vi visa för båtklubbar och båtägare hur de kan agera för att långsiktigt nå uppsatta mål för miljöarbetet. Detta program har tagits fram genom ett samarbete mellan de regionala båtförbunden och SBU.

Båtliv är en utomordentlig form av rekreation och ett härligt sätt att komma i närkontakt med naturen. Tyvärr är våra vatten utsatta för väldigt stora påfrestningar med övergödning och oönskade kemikalier. Detta innebär ett alldeles speciellt ansvar för oss som tycker om att vara på sjön och givetvis är vi angelägna att behålla långsiktigt hållbara vattenmiljöer. Att värna våra naturvärden och den biologiska mångfalden är också ett ansvar gentemot våra barn och barnbarn. Därför bör det ligga i allas intresse att göra sitt yttersta för att inte skapa mera påfrestningar på vår dyrbara miljö än vad som kan anses befogat för att skapa de värden som ger guldkant på tillvaron.

Det finns knappast någon mänsklig aktivitet som inte leder till negativa konsekvenser för miljön eller ohållbart resursutnyttjande. Här kommer behovet av balans in och nödvändigheten av att bedömningar av kostnader och nytta vägs av mot varandra på ett ansvarsfullt sätt. De produkter vi använder bör noggrant kontrolleras för att minimera eventuella miljöskador och vi måste också få fram tillförlitliga forskningsresultat för att ge möjlighet att bedöma nytta mot risker. Det krävs både ett stort mått av förståelse och av ödmjukhet inför allvaret i de miljöhot som framförallt kan drabba kommande generationer.

För att vi ska nå dit måste olika aktörer ta sitt ansvar utifrån sina möjligheter och befogenheter. Det gäller båtägare, men också båtklubbar, kommuner, markägare, kommersiella aktörer och lagstiftare. Alla måste bidra utifrån sina respektive förutsättningar för att vi ska klara av att nå målen.

Krav som lagar, förordningar, myndigheter och kommunerna ställer ska vara utformade så att de respekteras av alla som vistas på sjöar, skärgårdar och hav. Regler ska utgå från vetenskap och etablerad erfarenhet. Regler, normer och krav ska vara transparenta och förutsägbara, och de ska vara likartade över hela landet om förutsättningarna är desamma.

4. Miljöarbetet sker i båtklubbarna

Det finns ett starkt miljöintresse hos båtägare. Detta engagemang måste få komma till uttryck i aktiv handling i båtklubbar och förbund. Båtklubbarna, förbunden och SBU har på motsvarande sätt ett ansvar att bejaka miljöinsatser och lyfta fram goda exempel. Det är i klubbarna, i direkt kontakt med båtägarna, som en stor och mycket viktig del av miljöarbetet sker.

SBU verkar för att:

- Alla båtklubbar har en miljösamordnare som också ingår i styrelsen.
- Alla båtklubbar antar en miljöplan/ miljöpolicy.
- Alla båtklubbar har en avfallshanteringsplan, och i övrigt följer de lagar och förordningar som gäller.
- Alla båtklubbar och alla förbund har en miljöpolicy/ -program där viktiga miljöfrågor lyfts fram.
- Alla båtägare ska få möjlighet att ta del av de miljöregler som gäller, och hur klubbens, förbundens och unionens miljöprogram ser ut. Lämpligen på respektive webbplatser.
- Alla båtklubbar, förbund och unionen har en aktiv dialog med politiker, myndigheters tjänstemän och andra intressenter för att skapa förståelse för de miljöfrågor som har anknytning till båtlivet.
- Båtklubbar som behöver hjälp och råd i kontakter med myndigheter som rör miljöfrågor ska kunna få sådant stöd från förbund och unionen.
- Myndigheterna ska i första hand ange mål och önskat resultat i rekommendationer och vid inspektioner – inte vilken teknik eller metod som ska användas för att nå målen.

5. Stöd till förbund och klubbar

SBU har en miljökommitté (MiK) som bereder och hanterar miljöfrågor, till exempel genom att informera förbund om regeländringar och andra relevanta miljöfrågor. SBU och MiK ska ge en saklig, sann och relevant beskrivning av båtlivets villkor och dess miljöpåverkan och verkar för att alla båtförbund har en miljösamordnare i styrelsen och vid behov en miljökommitté.

SBU verkar för att:

- Båtförbunden och SBU arbetar för att lagar och förordningar tillämpas på ett sådant sätt att det är förenlig med båtlivets intressen i övrigt.
- Båtförbund regelbundet informerar klubbarnas miljösamordnare om regeländringar eller annat som är av vikt i klubbarnas miljöarbete.
- Svenska Båtunionen tillhandahåller också miljöcoacher. Båtmiljöcoacher utbildas och organiseras för att kunna ge stöd och hjälp till förbund och klubbar, samt informationsmaterial som t ex handböckerna "Hamnar för fritidsbåtar", "Egenkontroll av hamnar för fritidsbåtar", detta miljöprogram och broschyrer.
- För att premiera ett hållbart båtliv har SBU också instiftat ett miljöpris.

6. Minska tillförsel av näringsämnen till sjöar och hav

Övergödning av vattendrag, sjöar och hav är ett problem. Fortfarande sker utsläpp och läckage från många olika källor. Alla som förorenar har ett ansvar att minska sina respektive utsläpp av näringsämnen.

SBU verkar för att:

- Alla båtägare ska respektera och följa lagen om förbud mot att tömma toatank i hav eller insjö.
- Fler landbaserade toaletter görs tillgängliga för det rörliga friluftslivet/båtlivet. Kommuner, markägare, gästhamnar, klubbhamnar och andra intressenter kan här göra en betydande insats.
- Fler toatömningsstationer anläggs i sjöar och längs kuster som gör det möjligt för fritidsbåtar att tömma sina toatankar.
- De toatömningsstationer som finns, och de nya som tillkommer, ska vara tillgängliga för alla fritidsbåtar, oavsett hemmahamn eller klubbtilhörighet.

7. Klimatpåverkan

FN och Sverige har satt upp mål för att minska klimatpåverkande utsläpp, till exempel för koldioxid. Alla båtägare måste ta sin del av ansvaret för att minska påverkan på klimatet.

SBU verkar för att:

- Ställa krav på motortillverkare att utveckla mer bränslesnåla motorer och att anpassa dessa även för fossilfria bränsle.
- Fler båtägare ska kunna välja utsläppsfria alternativ som drivkälla, till exempel el-motorer eller icke fossilbaserade bränslen till förbränningsmotorer.
- Båtklubbar gör installationer som kan krävas för att möta fler el-drivna båtar framöver.
- Kommuner och myndigheter skapar möjligheter och förutsättningar för

klubbar, gästhamnar och drivmedelsförsäljare att investera i teknik och infrastruktur som gör det möjligt att fler får tillgång till miljövänliga alternativ till fossilbränslen.

- Att verka för att kvarvarande äldre två-takts motorer drivs med alkylatbränsle och att övriga båtmotorer drivs av fossilfria alternativ.
- Sjömackar bör uppmuntras att tillhandahålla fossilfria alternativa bränslen lämpliga för marint bruk.

8. Minska kemikalieanvändningen

Vid skötsel av båtar förekommer användning av olika slags kemikalier, lösningsmedel, oljor och rengöringsmedel av olika slag.

SBU verkar för att:

- All användning av farliga ämnen ska minimeras.
- Producenter tar fram produkter med mindre skadliga ämnen som alternativ till de traditionella som fortfarande säljs via handeln.
- Miljövänligare produkterna marknadsförs mer aktivt. Marknadsföring av t ex båtbottnfärger som enbart är tillåtna på västkusten bör inte marknadsföras på andra platser i landet.
- Båtägare, och klubbar, uppmanas att alltid använda de minst hälso- och miljöpåverkande produkterna

9. Båtbottnfärger

Havstulpaner, musslor och annan påväxt på båtbottnar är problem i vissa vatten. Hittills har olika typer av biocidfärger varit vanliga för att hindra påväxt. Alla typer av biocidfärger har dock en negativ påverkan på miljön och att minimera mängden biocidfärg genom att måla mindre, är ett sätt för de som inte kan sluta måla helt. Det är viktigt att forskning och erfarenhet ligger till grund för regler och tillsyn. För att minimera risken att invasiva arter fortsätter att spridas till oönskade vatten är det emellertid viktigt att bestämmelser om bottenmålning också tar hänsyn till denna risk. Båtägare som flyttar sina båtar mellan olika vatten bör i möjligaste mån också desinficera sina båtbottnar vid varje förflyttning på grund av detta.

Vi har under senare år med tillfredsställelse noterat att många båtägare låter bli att måla sina båtbottnar och i stället väljer andra, mer miljövänliga, alternativa metoder för att hindra påväxt.

SBU verkar för att:

- Fler ska välja att måla mindre. Vi vill minimera mängden biocidfärg på båtbottnarna.
- Olika myndigheters normer och tolkningar av reglerna ska gå i takt med varandra och vara likartade för samma typ av vatten i hela landet,
- Båtägare inte ska behöva tveka om vad som är tillåtet eller förbjudet.

- Kommunernas miljökrav och krav vid miljöinspektioner ska grunda sig på lagar, förordningar och föreskrifter från riksdag och nationella myndigheter. Hänsyn till lokala förhållanden ska tas.
- Båtar målade med färg som innehåller TBT (tributyltenn) ska saneras, och här måste staten, kommuner och båtägarna ta sina respektive delar av ansvaret.
- Båtklubbarnas varvs- och markområden inte ska tillföras ytterligare miljöskadliga ämnen.
- Spridning av oönskade djur och växter ska undvikas. Båtar och redskap som flyttas mellan olika vatten, t ex olika insjöar, ska rengöras vid flytt.
- Så kallade spärrfärger inte används då de leder till att TBT och andra giftiga ämnen blir kvar på båtbottnen vilket kan innebära problem vid framtida hantering/skrotning.

10. Hänsyn

Att hantera miljöskador när de redan har uppstått kan vara både dyrt och svårt. Vi vill uppmana alla att inte använda obeprövade kemikalier, och helst undvika preparat och metoder som eventuellt kan leda till skada i framtiden. Att följa lagar och förordningar på miljöområdet torde vara en självklarhet. Det är också bra om klubbar, förbund och union kan ta initiativ för en bättre miljö som sträcker sig längre än så.

SBU verkar för att:

- Allemansrätten respekteras och värnas
- Båtägare inte påverkar naturen långsiktigt. Inte eldar på berghällar, de kan spricka. Inte förtöjer i små martallar eller sly. Inte använder bergskilar så att berg och klippor förstörs. Respekterar säl- och fågelskyddsområden och fiskars reproduktionsområde (el liknande)
- Motverka användning av extremt bullrande båtar, till exempel genom att inte erbjuda sådana båtar plats i båtklubbar
- Förordar "Eco driving"
- Tar med sopor och avfall hem.
- Båtklubbar och båtägare ska kunna göra insatser för miljön som sträcker sig längre än att enbart uppfylla lagstadgade krav.
- Nedskräpningen av hav och stränder ska upphöra.
- Produkter eller verksamheter som innebär att mikroplaster tillförs sjöar och hav uppmärksammas, och att åtgärder vidtas för att komma tillrätta med problemen.
- Förebygga miljöskador så att de inte alls uppstår.
- System med återvinning och skrotning av uttjänta båtar införs där olika aktörer tillsammans tar ett ekonomiskt ansvar.
- Provverksamheten 2018 med statlig skrotpremie för fritidsbåtar permanentas
- Kommuner tillåter att uttjänta mindre båtar och jollar får lämnas till kommunens återvinningscentral.
- Den biologiska mångfalden bibehålls